

УДК 332.2:332.3

А. М. Третяк,

д. е. н., професор, член-кореспондент НААН, професор кафедри управління земельними ресурсами та земельного кадастру, Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-1154-4797

В. М. Третяк,

д. е. н., професор, професор кафедри геодезії та землеустрою,
Сумський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0001-6779-1941

Т. М. Прядка,

к. е. н., доцент, завідувач кафедри управління земельними ресурсами та земельного кадастру, Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-6179-0128

Ю. А. Скляр,

к. б. н., доцент, завідувач кафедри геодезії та землеустрою,
Сумський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-5790-1331

Н. О. Капінос,

к. е. н., доцент кафедри геодезії та землеустрою,
Сумський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-9354-5311

DOI: 10.32702/2306-6792.2021.15.3

ТЕРИТОРІАЛЬНО-ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ: ПОНЯТІЙНИЙ БАЗИС У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДЕЙ

A. Tretiak,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Chief Researcher, Bila Tserkva National Agrarian University

V. Tretiak,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Geodesy and Land Management, Sumy National Agrarian University

T. Priadka,

PhD in Economics, Head of the Department of Land Resources Management and Cadastre, Bila Tserkva National Agrarian University

Yu. Skliar,

PhD in Biological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Geodesy and Land Management, Sumy National Agrarian University

N. Kapinos,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Geodesy and Land Management, Sumy National Agrarian University

TERRITORIAL-SPATIAL PLANNING OF LAND USE IN UKRAINE: CONCEPTUAL BASIS IN THE CONTEXT OF VITAL ACTIVITY SECURITY

З'ясовано, що кількість земельних ресурсів, наявних у нашому розпорядженні, обмежена. Це обумовлює визнання їх важливості для виживання людства і підвищення обізнаності про темпи, з якими їх люди виснажують і знищують, що сформувало абсолютно нову парадигму про роль і значення планування та управління земельними ресурсами і землекористуванням. Збільшення кількості питань, пов'язаних з екологією і стійкістю природних систем та їх компонентів, пов'язане з безпекою життєдіяльності людей. Зміна клімату стала основною рушійною силою, яка впливає (і підпадає під вплив) на використання земельних ресурсів та управління землекористуванням, роблячи його зв'язок з усіма аспектами безпеки людства ще міцнішим. Обґрунтовано, що планування землекористування — це не просто оцінка землі, яка може бути дуже привабливою для міських забудовників і шкідлива для сільського господарства, а й класифікація продуктивності землі та цінності інших природних ресурсів. Територіально-просторове плануван-

ня в Україні є функцією державного сектора, покликаної вплинути на майбутній розподіл діяльності на відповідних територіях залежно від наявності земельних та інших природних і людських ресурсів. Воно покликане забезпечити більш раціональну територіальну організацію використання земель і зв'язок між видами землекористування, збалансованість потреб розвитку і необхідності охорони навколишнього середовища та досягнення соціальних та економічних цілей. Територіально-просторове планування землекористування охоплює всі потенційні види використання земель, включаючи землі, придатні для сільського та лісового господарства, урбанізації, природно-заповідний фонд, рекреаційне землекористування тощо. Воно виконує функцію регулювання земельних та екологічних відносин і функцію розвитку землекористування. Як регулюючий механізм (на місцевому, регіональному та / або національному рівнях) визначає дозвіл на здійснення тієї чи іншої діяльності на землі; як механізм розвитку — розробляє інструменти розвитку землекористування для надання послуг та створення інфраструктури, визначення напрямку розвитку сільських та міських районів, збереження земельних та інших природних ресурсів, створення інвестиційних стимулів та забезпечує безпеку життєдіяльності. Запропоновано модель територіально-просторового планування розвитку землекористування ОТГ в інтеграції з містобудівним. Ключовим положенням у цій моделі є відмовлення від Генеральних планів сільських населених пунктів та Схем планування територій ОТГ як не ринкової містобудівної документації та зведення планувальної земельнопорядної документації до розроблення Комплексних планів просторового розвитку землекористування ОТГ, які включають зонування земель за типами (підтипами) землекористування із врахуванням придатності земель та цінності інших природних ресурсів.

Evidently, the amount of land resources available to us is limited. This leads to the recognition of land importance for human survival and awareness of the rate at which people are depleting and destroying it, this has formed a completely new paradigm about the role and importance of planning and management of land resources and land use. The increase in the number of issues related to the ecology and sustainability of natural systems and their components is related to the vital activity security. Climate change has become a major driving force influencing (and been influenced by) land use and land use management, making its connection to all aspects of human vital security even stronger. It is substantiated that land use planning is not just an assessment of land, which can be very attractive for urban developers and harmful to agriculture, but also a classification of land productivity and the value of other natural resources. Spatial planning in Ukraine is a function of the government sector, designed to influence the future distribution of activities in the respective territories, depending on the availability of land and other natural and human resources. It is aimed to ensure a more rational territorial organization of land use and a link between land use types, a balance between development needs and the need to protect the environment and achieve social and economic goals. Spatial planning of land use covers all potential types of land use, including lands suitable for agriculture and forestry, urbanization, nature reserve fund, recreational land use, etc. It performs the function of regulating land and environmental relations and the function of land use development. As a regulatory mechanism (at the local, regional and / or national levels) it determines the permission to carry out a particular activity on the land; as a mechanism of development — develops tools for land use development to provide services and create infrastructure, determines the direction of development of rural and urban areas, conservation of land and other natural resources, creates investment incentives and ensures the vital activity security. The model of territorial-spatial planning of UTC (united territorial community) land use development in integration with town-planning is offered. The key provision in this model is the abandonment of the General Plans of Rural Settlements and UTC Territorial Planning Schemes as non-market urban planning documentation and the narrowing of land management planning documentation to the development of Comprehensive plans for spatial development of UTC land use, which include zoning of lands by types (subtypes) of land use, taking into account the suitability of land and the value of other natural resources.

Ключові слова: землекористування, територіально-просторове планування, об'єднані територіальні громади, містобудівна документація, земельнопорядна документація.

Key words: land use, territorial-spatial planning, united territorial communities, town-planning documentation, land planning documentation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Земельні ресурси є найважливішим структурним елементом цивілізації, але їх вплив на якість нашого життя розуміється і оцінюється абсолютно різними і часто суперечать один одному способами. Меншість розбагатіла в результаті екологічно нераціонального використання і масштабної експлуатації земельних ресурсів, причому пов'язані з цим конфлікти посилюються в багатьох країнах. Світ досяг етапу, на якому ми зобов'язані усунути ці протиріччя і переглянути методи планування, вико-

ристання та управління земельними ресурсами. Наше уявлення про земельні ресурси є не тільки реакцією на навколишній світ, але також причиною і наслідком культурного відбору, в результаті якого деякі явища висувуються на перше місце, а інші відступають на другий план. Іншими словами, чим менше помітна та чи інша складова земельних ресурсів для конкретної зацікавленої сторони, тим менше значення вона для неї має, результатом чого може стати недостатня поінформованість про найбільш важливі функції.

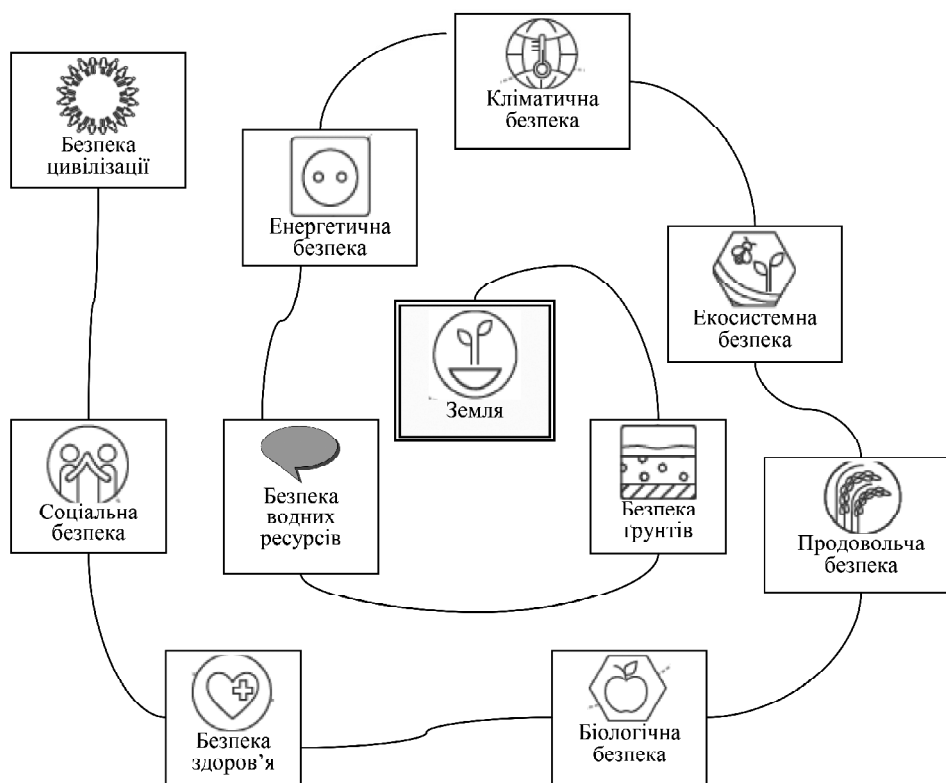

Рис. 1. Логічно-змістовна схема масштабів людської безпеки

Джерело: [1].

Значення і цінність земельних ресурсів можуть змінюватися в міру підвищення добробуту людей, а безпосереднє виживання переставє прямо залежати від земельних ресурсів. Більш того, ставлення до землі часто пов'язано з відчуттям суверенності, а також з юрисдикцією і залежить від різних форм власності та прав користування, що (в свою чергу) впливає на економічні та соціально-політичні взаємодії, а також конфлікти з іншими людьми. Всі ці фактори впливають на ставлення до землекористування, а також на способи планування використання та управління земельними ресурсами. Проте збереження функціональності земельних ресурсів є важливим внеском у забезпечення безпеки людства: це дає доступ до продовольства і води, стабільну зайнятість і життєзабезпечення, стійкість до зміни клімату і екстремальних погодних явищ, а також (у кінцевому підсумку) соціальну і політичну безпеку. На рисунку 1 наведено логічно-змістовну схему масштабів людської безпеки, що розроблена з використанням джерела [1].

На жаль, сьогодні в Україні землю (у виді землекористування) на урядовому рівні не розглядають як земну біопродуктивну систему, що включає в себе ґрунт, рослинність, іншу біомасу, а також екологічні і гідрологічні процеси, які відбуваються всередині цієї системи. А

відповідно із якістю землекористування не пов'язується комплекс безпекових загроз життєдіяльності людини.

17 червня цього року вступив у дію закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель". Цим законом внесено у Земельний кодекс України [2] (стаття 20) доповнення, що "Категорія земель та вид цільового призначення земельної ділянки визначаються в межах відповідного виду функціонального призначення території, передбаченого затвердженим комплексним планом просторового розвитку території територіальної громади або генеральним планом населеного пункту". Також внесено зміни у Закон України "Про землеустрій" [3], що "Особливим видом документації є документація із землеустрою, яка одночасно є містобудівною документацією, — комплексні плани просторового розвитку територій територіальних громад, генеральні плани населених пунктів, детальні плани територій", а містобудівна документація, є одночасно документацією із землеустрою.

Одночасно визначено, що Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади є планувальною документацією із планування використання земель ОТГ, і який згідно зі ст. 16-1. Закону України "Про

Рис. 2. Основні теми глобальної перспективи щодо місця і ролі планування землекористування у контексті безпеки людства

регулювання містобудівної діяльності" [4] розробляється на всю територію територіальної громади. Отже, в Україні надана перевага містобудівному плануванню по відношенню землевпорядного, яке за своєю суттю в основному базується на ландшафтному підході і вирішує більшість безпекових проблем життєдіяльності людей. Відповідно, постає питання, що таке територіально-просторове планування використання земель і яким воно має бути?

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є дослідження поняття та землевпорядно-сутнісних ознак територіально-просторового планування використання земель у зарубіжних країнах та в Україні у контексті безпеки життєдіяльності людей.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Досліджуючи глобальні сценарії землекористування [5] ґрунтуються на припущенні, що з огляду на взаємну залежність методів управління, що стосуються земельних ресурсів, є більш важливими детермінантами загальних результатів щодо безпеки навколишнього середовища, продовольства та життєдіяльності людей, ніж прогнозовані показники зростання населення і економіки. Такі моделі відштовхуються від ідеї про те, що спостерігаються компроміси — це не стільки наслідок зростання населення, скільки передбачуваний результат вузько і екологічно нераціонального планування, стратегій і методів землекористування.

У цьому зв'язку робочою групою експертів ООН сформульовані основні теми глобальної перспективи щодо місця і ролі планування землекористування у контексті безпеки людства (рис. 2) [5].

Відзначимо, що у різних країнах, культурах і співтовариствах поняття "земля" визначається, сприймається і оцінюється зовсім по-різному. Будь-яка окремо взята ділянка землі може використовуватися для досягнення безлічі різних цілей. В цьому суть багатоаспектного характеру земельних ресурсів: там, де один бачить ландшафти, непридатні для проживання, інший відчуває себе абсолютно комфортно; там, де одні бачать дику місцевість, яку потрібно "приручити", інші помічають велич і красу, яку необхідно зберегти. Всі ці фактори впливають на ставлення до землекористування, а також на способи планування його розвитку.

В Україні територіально-просторове планування є функцією державного сектора, покликаної вплинути на майбутній розподіл діяльності на відповідних територіях залежно від наявності земельних та інших природних і людських ресурсів. Воно покликане забезпечити більш раціональну територіальну організацію використання земель і зв'язок між видами землекористування, збалансованість потреб розвитку і необхідності охорони навколишнього середовища та досягнення соціальних та економічних цілей. Територіально-просторове планування включає заходи з координації і поліпшення територіально-просторового впливу політики, що проводиться в інших галузях еко-

Рис. 3. Структурна схема територіального планування в Німеччині

Джерело: [8].

номіки, для більш рівномірного розподілу економічного розвитку на конкретній території, яке в іншому випадку піддавалось би впливу тільки ринковим силам. Тому територіально-просторове планування є важливим інструментом забезпечення сталого (збалансованого) розвитку і підвищення якості життя.

Територіально-просторове планування виконує функцію регулювання земельних та екологічних відносин і функцію розвитку землекористування. Як регулюючий механізм (на місцевому, регіональному та / або національному рівнях) має визначати дозвіл на здійснення тієї чи іншої діяльності на землі; як механізм розвитку — розробляти інструменти розвитку землекористування для надання послуг та створення інфраструктури, визначення напрямку розвитку сільських та міських районів, збереження земельних та інших природних ресурсів, створення інвестиційних стимулів і т.п. зокрема:

- підвищення капіталізації та екологізації землекористування;
- покращувати доступ до інформації і знань про землю та інші природні ресурси;
- сприяти зменшенню шкоди для навколишнього середовища;
- сприяти збільшенню й охорони природних ресурсів і природної спадщини;
- сприяти збільшенню культурної спадщини як чинника розвитку;

- сприяти освоєнню енергоресурсів з дотриманням норм безпеки;
- сприяти розвитку високоякісного сталого туризму;
- зменшувати вплив стихійних лих.

Також ефективно територіально-просторове планування допомагає уникнути дублювання зусиль різних учасників цього процесу, як от: державні структури, комерційні забудовники, громади і приватні особи. Це має дуже важливе значення, оскільки багато з перерахованих вище питань носять міжгалузевий характер і вимагають відповідного підходу. Оскільки територіально просторове планування є державною функцією на всіх рівнях, то необхідно забезпечити чіткий розподіл відповідальності на всіх рівнях управління. Територіально-просторове планування на місцевому рівні спирається на стратегії, розроблені як на національному, так і на регіональному рівнях.

Існують різні визначення територіально-просторового планування.

У Сполученому Королівстві уряд визначає територіально просторове планування як процес, що виходить за рамки простого планування землекористування, та який забезпечує пов'язування політики розвитку та використання земельних угідь з іншими політикою і програмами, що впливають як на характер, так і на функцію території [6]. Це вклю-

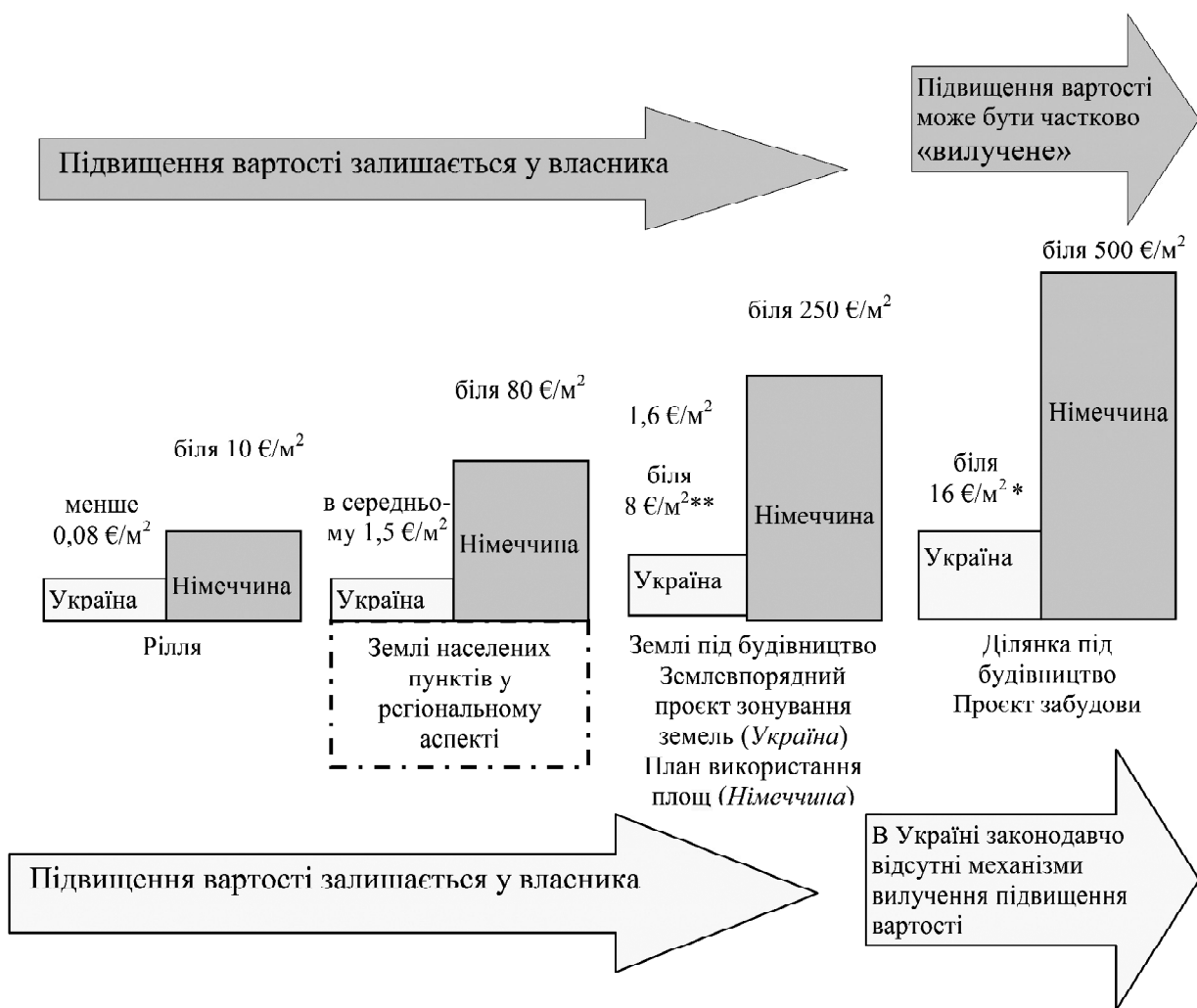

Рис. 4. Тенденції росту вартості землі в процесі планування землекористування (схематично) в Україні та Німеччині

Примітка: * прогнозно за експериментальними даними.

чає політику, яка може впливати на землекористування, але яка не може здійснюватися виключно або в основному шляхом видачі або відмови у видачі дозволів на забудову та види діяльності і яка може здійснюватися іншими способами.

У Словенії територіально-просторове планування було охарактеризовано в Законі про територіально-просторове планування [7] як міждисциплінарна діяльність, що включає планове землекористування, яке встановлює умови для розвитку і локалізації різних видів діяльності, що виявляє заходи щодо поліпшення існуючих фізичних структур і визначає умови для територіального розміщення і створення запланованих фізичних структур.

У чому важливість територіально-просторового планування землекористування для України?

Територіально-просторове планування є край важливим для забезпечення економіч-

них, соціальних і екологічних вигод шляхом створення більш стабільних і передбачуваних умов для безпеки життєдіяльності людей, інвестицій і розвитку, гарантування вигод від розвитку місцевих громад і сприяючи раціональному використанню землі та інших природних ресурсів для цілей розвитку.

Вигоди територіально-просторового планування:

Економічні вигоди:

- забезпечення більшої стабільності і впевненості при інвестуванні;
- визначення територій та земель, що відповідають потребам економічного розвитку;
- забезпечення взаємоузгодження між місцезнаходженням земель для розвитку, транспортної мережі та робочої сили;
- сприяння збереженню якості навколишнього середовища в міських та сільських районах, яке може потім забезпечувати більш сприятливі умови для інвестицій і розвитку;

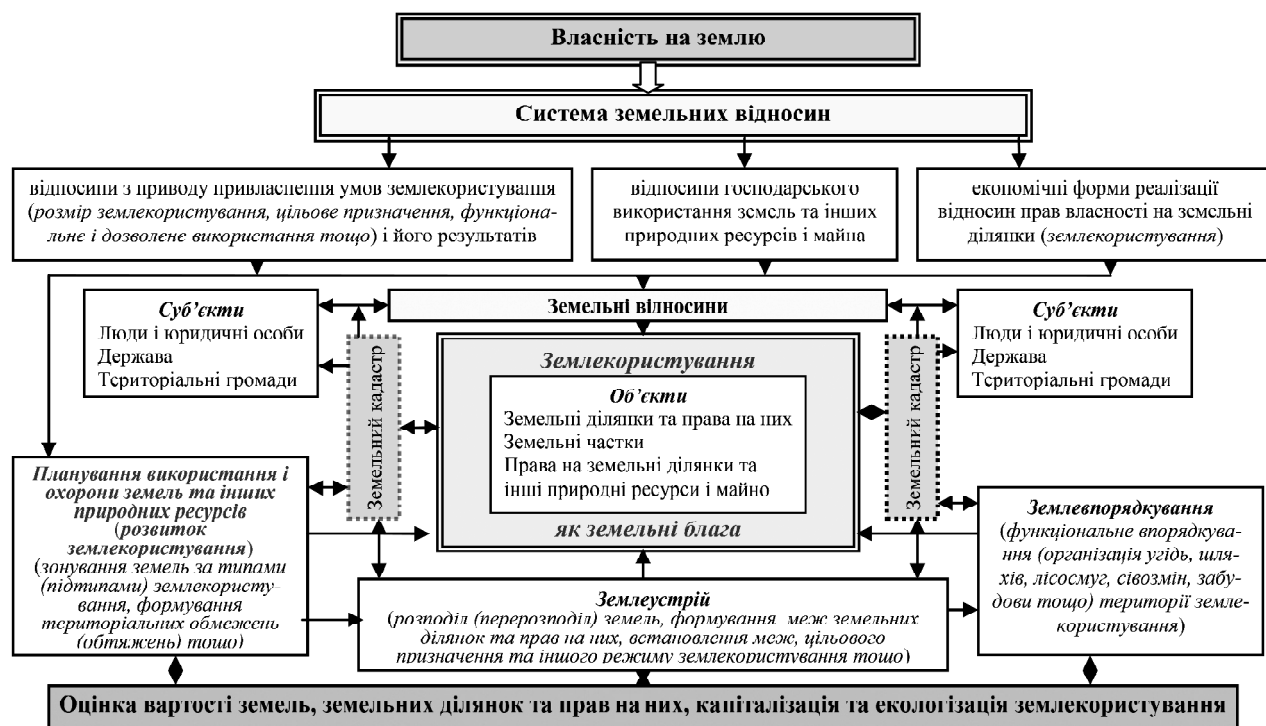

Рис. 5. Логічно-змістова схема сутності формування землекористування та його взаємозв'язку із відносинами власності на землю

- визначення типу розвитку, який задовольняє потреби місцевих громад;
- сприяння відродженню і оновленню;
- прийняття рішень більш ефективним і послідовним чином.

Громадські вигоди:

- врахування потреб місцевих громад під час розроблення політики;
- підвищення доступності під час вирішення питання про розвиток у нових зонах;
- підтримка розвитку місцевої інфраструктури в місцях, де її недостатньо;
- сприяння повторному використанню вільної або занедбаної землі, особливо в тих місцях, де вона робить негативний вплив на якість життя і потенціал економічного розвитку;

- допомога у створенні та підтримці сприятливого, здорового та безпечного обстановки.

Екологічні вигоди:

- сприяння відновленню та належного використання землі, будівель та інфраструктури;
- сприяння використанню раніше забудованих земель (занедбаних зон) і зведення до мінімуму розвиток незабудованих земель;
- збереження важливих екологічних, історичних і культурних цінностей;
- облік потенційних екологічних небезпек (наприклад, повені, погіршення якості повітря);

- захист і благоустрій зон відпочинку і природної спадщини;

- забезпечення доступу до зон розвитку при використанні всіх способів пересування (включаючи піші маршрути, велосипедні доріжки і громадський транспорт), а не тільки автотранспорту;

- заохочення ефективного використання енергії при плануванні і структуруванні розвитку.

Таким чином, територіально-просторове планування є важливим важелем забезпечення сталого (збалансованого) розвитку та поліпшення якості життя.

Територіально-просторове планування відіграє ключову роль в забезпеченні довгострокового плану розвитку та координації міжгалузевої політики. Воно може забезпечити бачення загального напрямку політики і програм та виявити першочерговість завдань, може допомогти уникнути дублювання зусиль різних урядових структур і може сприяти координації політики між галузями. Територіально-просторове планування може також сприяти економічному зростанню та інвестуванню при проведенні політики захисту навколишнього середовища і більш ефективного використання ресурсів.

Досвід зарубіжних країн, наприклад Німеччини. В Німеччині відомо 2 види територіального планування:

Рис. 6. Логічно-змістовна модель територіально-просторового планування землекористування

1. Інтегроване і комплексне планування просторового розміщення землекористування і містобудівне.

2. Секторальне територіальне планування, що регулює питання містобудування, а також пов'язане із транспортом, інфраструктурою, водопостачанням, засобами захисту від паводків і ландшафтним плануванням. Вимоги: секторальне територіальне планування не повинно протирічити комплексному плануванню просторового розміщення землекористування та інтегрується в нього на основі існуючого аналізу. На рисунку 3 наведено структуру територіального планування [8].

Про ефективність територіально-просторового планування землекористування в Німеччині [8] та в Україні можна судити із аналізу діаграми приведеної на рисунку 4.

Однією із причин низької капіталізації землекористування в Україні, крім низької доданої вартості, є відсутність територіального просторового планування розвитку землекористування.

Оскільки існуюче містобудівне територіальне планування є не ринковим механізмом планування [9], воно практично не проводиться [10].

Водночас за дослідженнями Науково-дослідного проектного центру геоурбаністики та планування [11] Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади, із запропонованим змістом у Законі України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель" [12] в основному направлений на вирішення містобудівних потреб, а питання територіально-просторового розвитку землекористування вирішує тільки частково. Так, зокрема, не вирішуються питання екологічної раціональності землекористування, формування його інвестиційної привабливості та капіталізації залежно від придатності земель і цінності інших природних ресурсів.

Як показують наші дослідження, процес формування інвестиційної привабливості землекористування та його капіталізації і екологізації залежно від придатності земель і цін-

ності інших природних ресурсів тісно пов'язаний із правами власності на землю та інші природні ресурси (рис. 5).

Як видно із рисунка 5, територіально-просторове планування землекористування пов'язане із економічними та екологічними відносинами власності на землю та інші природні ресурси і впливає на подальший процес землеустрою та землевпорядкування, а також вартість землекористування і відповідно його капіталізацію та екологізацію.

Враховуючи викладене та те, що існуюча система територіального планування використання і охорони земель і інших природних ресурсів, по суті, не функціонує та є транзакційно високозатратною, нами запропонована удосконалена модель територіально-просторового планування розвитку землекористування ОТГ в інтеграції з містобудівним плануванням (рис. 6). Ключовим положенням у цій моделі є відмовлення від Генеральних планів сільських населених пунктів та Схем планування територій ОТГ як неринкової містобудівної документації та зведення планувальної землевпорядної документації до розроблення Комплексних планів просторового розвитку землекористування ОТГ, які включають зонування земель за типами (підтипами) землекористування із врахуванням придатності земель та цінності інших природних ресурсів.

Концептуально наукове рішення щодо зміни підходів до планування використання земель на місцевому рівні шляхом здійснення зонування земель за типами (підтипами) землекористування дасть змогу скоротити строк землевпорядного процесу щодо оформлення надання земельної ділянки із земель державної або комунальної власності із 8,5 місяців до 2,5 місяців і приватної земельної ділянки до 1—5 робочих днів та зменшити транзакційні витрати на 36 млрд грн, за вартості одного робочого дня 12 тис. грн і розроблення близько 500 тис. проєктів землеустрою в рік загалом по країні.

Основними концептуальними положеннями закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель" [12] є: зонування земель у межах територій територіальних громад як просторово-територіальний захід визначення перспективи видів економічної діяльності та забезпечення якості життя населення.

Зонування земель за типами землекористування це землевпорядно-правові дії щодо розподілу земель (у межах територій рад або об'єднаних територіальних громад) на типи та

підтипи землекористування в залежності від еколого-економічної придатності земельних угідь, цінності інших природних ресурсів — за межами населених пунктів та містобудівної і природно-ресурсної цінності земель і інших природних ресурсів — у межах населених пунктів [13].

У процесі зонування земель за їх категоріями та типами землекористування, залежно від рівня капіталізації, екологізації та соціальних і суспільних земельних інтересів, виділяються такі типи та підтипи землекористування [13]:

1) сільськогосподарський, який включає підтипи: польовий, ґрунтозахисний, садовий, сінокосо-пасовищний, спеціальний, змішаний, науково-дослідний, присадибний, сільськогосподарський нетрадиційний (органічне землеробство, вирощування нішових культур тощо);

2) житловий, який включає підтипи: садибний, котеджний з одно- та двох поверховою забудовою, багатопверхової забудови з трьома і більше поверхами, столичної забудови;

3) громадсько-комерційний, який включає підтипи: муніципальний з розміщенням соціально-культурних та інших громадського призначення об'єктів, комерційний — з розміщенням торговельних та інших комерційних об'єктів, спеціальний — спеціальна забудова відповідного призначення, змішаний із змішаною забудовою;

4) заповідний, який включає підтипи: природно-заповідний, садово-заповідний, рекреаційний, науково-дослідний;

5) природоохоронний, який включає підтипи: природно-ресурсно-охоронний, біотично-охоронний, санітарно охоронний, науково-охоронний;

6) оздоровчий, який включає підтипи: природно-лікувальний, оздоровчий;

7) рекреаційний, який включає підтипи: дачний, спортивно-рекреаційний, еколого-рекреаційний, рекреаційний міської рекреації, оздоровчо-рекреаційний, мисливський;

8) історико-культурний, який включає підтипи: історичної спадщини, охоронний;

9) лісгосподарський, який включає підтипи: ресурсно-охоронний, рекреаційний;

10) лісопромисловий;

10) водогосподарський, який включає підтипи: ресурсно-охоронний, рекреаційний;

11) водопромисловий;

11) промисловий, який включає підтипи: гірничодобувної промисловості, промисловий (локальний);

12) інженерної та транспортної інфраструктури, який включає підтипи: енергетичний; ав-

томобільного транспорту, залізничного транспорту, морського транспорту, річкового транспорту, авіаційного транспорту, трубопровідного транспорту, міського електротранспорту, зв'язку;

13) спеціального призначення, який включає підтипи: оборонно-безпековий, прикордонний, внутрішньо-безпековий.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Розуміння того, що кількість земельних ресурсів, наявних у нашому розпорядженні, обмежена, а також визнання їх важливості для нашого виживання і підвищення обізнаності про темпи, з якими ми їх виснажуємо і знищуємо, сформувало абсолютно нову парадигму в публічному дискурсі. Збільшення кількості питань, пов'язаних з екологією і стійкістю природних систем та їх компонентів, пов'язане з безпекою життєдіяльності людей. Зміна клімату стало основною рушійною силою, яка впливає (і підпадає під вплив) на використання земельних ресурсів та управління землекористуванням, роблячи його зв'язок з усіма аспектами безпеки людства ще міцнішою.

Планування землекористування — це не просто оцінка землі, яка може бути дуже привабливою для міських забудовників і шкідлива для сільського господарства, а й класифікація продуктивності землі та цінності інших природних ресурсів. Територіально-просторове планування в Україні є функцією державного сектора, покликаної вплинути на майбутній розподіл діяльності на відповідних територіях залежно від наявності земельних та інших природних і людських ресурсів. Воно покликане забезпечити більш раціональну територіальну організацію використання земель і зв'язок між видами землекористування, збалансованість потреб розвитку і необхідності охорони навколишнього середовища та досягнення соціальних та економічних цілей. Територіально-просторове планування землекористування охоплює всі потенційні види використання земель, включаючи землі, придатні для сільського та лісового господарства, урбанізації, природно-заповідний фонд, рекреаційне землекористування тощо. Воно виконує функцію регулювання земельних та екологічних відносин і функцію розвитку землекористування. Як регулюючий механізм (на місцевому, регіональному та / або національному рівнях) визначає дозвіл на здійснення тієї чи іншої діяльності на землі; як механізм розвитку — розробляє інструменти розвитку землекористування для надання по-

слуг та створення інфраструктури, визначення напрямку розвитку сільських та міських районів, збереження земельних та інших природних ресурсів, створення інвестиційних стимулів та забезпечує безпеку життєдіяльності. Запропоновано логічно-змістовну модель територіально-просторового планування розвитку землекористування ОТГ в інтеграції із містобудівним плануванням. Вказана модель передбачає обов'язковість зонування земель за типами (підтипами) землекористування, що базується на придатності земель та цінності інших природних ресурсів.

Перспективи подальших розвідок полягає у доцільності досліджень територіально-просторового планування розвитку землекористування об'єднаних територіальних громад у контексті безпеки життєдіяльності людей як фундаментальної науки.

Література:

1. Lal R. Food security in a changing climate. *Ecohydrology and Hydrobiology*. № 13. 2013. P. 8—21.
2. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/print1509602912924405>
3. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 року № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>
4. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>
5. Земельные ресурсы: всемирный обзор. Первое издание. Секретариат Конвенции Организации Объединенных Наций по борьбе с опустыниванием. КБООН. 2017. URL: https://www.uncclearn.org/wp-content/uploads/library/glo_full_report_low_res_russian.pdf
6. Planning Policy Statement 1: Delivering Sustainable Development. Office of the Deputy Prime Minister. London. 2005. URL: http://www.knowsley.gov.uk/pdf/PG04_Planning-PolicyStatement1DeliveringSustainableDevelopment.pdf
7. Spatial Planning Act. Ministry of the Environment, Spatial planning and Energy. Slovenian Ministry of the Environment, Spatial planning and Energy Ljubljana. 2002.
8. It's all about land — Введение в территориальное планирование и землеустройство Германии. Moscow, 2018. URL: https://agrardialog.ru/files/activities/thiel_foedrat_presentation_19_april_rus_fertig.pdf

9. Третяк А.М., Третяк В.М., Третяк Н.А., Лобунько А.В. Капіталізація землекористування населених пунктів в процесі зміни їх меж та трансформації видів використання земель. ДЕА. К.: 2015. 165 с.

10. Просторове планування у новому адміністративно-територіальному поділі. Портал Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12630>

11. Комплексний план території територіальної громади. НДПЦ ГП. URL: <https://gplan.com.ua/hromadas/kompleksniy-plan-teritoriyi-teritorialnoyi-gromadi>

12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель: Закон України від 17 червня 2020 року № 711-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text>

13. Третяк А.М., Третяк В.М. Зонування земель: законодавчий колапс та наукові засади планування розвитку землекористування об'єднаних територіальних громад. Агросвіт. № 23. 2020. С. 3—9.

References:

1. Lal, R. (2013), "Food security in a changing climate", *Ecohydrology and Hydrobiology*, vol. 13, pp. 8—21.

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), "Land Code of Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/print-1509602912924405> (Accessed 20 May 2020).

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), Law of Ukraine "On Land Management", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text> (Accessed 20 May 2020).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), Law of Ukraine "On regulation of urban planning activities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (Accessed 20 May 2020).

5. UNCCD (2017), "Land resources: a global overview", available at: https://www.uncclearn.org/wp-content/uploads/library/glo_full_report_low_res_russian.pdf (Accessed 23 May 2020).

6. United Kingdom Office of the Deputy Prime Minister (2005), Planning Policy Statement 1: Delivering Sustainable Development, Office of the Deputy Prime Minister, London, UK.

7. Slovenian Ministry of the Environment, Spatial planning and Energy (2002), Spatial Planning Act, Ministry of the Environment, Spatial planning and Energy, Ljubljana, Slovenia.

8. Deutsch Russischer Agrarpolitischer Dialog (2018), "It's All About Land," available at: https://agrardialog.ru/files/activities/thiel_foedrat_presentation_19_april_rus_fertig.pdf (Accessed 20 May 2020).

9. Tretiak, A.M. Tretiak, V.M. Tretiak, N.A. and Lobunko, A.V. (2015), Kapitalizatsiia zemlekorystuvannia naselenykh punktiv v protsesi zminy ikh mezh ta transformatsii vydiv vykorystannia zemel' [Capitalization of land use of settlements in the process of changing their boundaries and transformation of land use], DEA, Kyiv, Ukraine.

10. Decentralisation (2020), "New territorial administrative division is approaching — some thoughts about situation in the field of spatial planning in Ukraine", available at: <https://decentralization.gov.ua/news/12630> (Accessed 23 May 2020).

11. NDPC GP, (2020), "Comprehensive plan of the territorial community", available at: <https://gplan.com.ua/hromadas/kompleksniy-plan-teritoriyi-teritorialnoyi-gromadi> (Accessed 23 May).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning Land Use Planning", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text> (Accessed 20 May 2020).

13. Tretiak, A. and Tretiak, V. (2020), "Land zoning: legislative collapse and scientific fundamentals of planning the land use development by united territorial community", *Agrosvit*, vol. 23, pp. 3—9. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.23.3. *Стаття надійшла до редакції 29.07.2021 р.*

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б») Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73